

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет журналістики

Кафедра радіомовлення і телебачення

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДЛЯ ЛЕКЦІЙНИХ,
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З КУРСУ «ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗМК»
для студентів III курсу факультету журналістики

Львів – 2020

Рекомендовано до друку
кафедрою радіомовлення
і телебачення
Протокол №1 від 31.08.2020 р.

Уклав **Василь Васильович Лизанчук**

Відповідальний за випуск **В. В. Лизанчук**

Редактор **Н. Є. Лебеденко**

Комп'ютерне верстання **П. Ю. Дак**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДЛЯ ЛЕКЦІЙНИХ,
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З КУРСУ «ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗМК»
для студентів III курсу факультету журналістики

Підписано до друку . Формат 60×84/16

Тираж 100 прим. Замовл.

Малий видавничий центр факультету журналістики
Львівського національного університету імені Івана Франка
79044, Львів, вул. Генерала Чупринки, 49.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ»

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою дисципліни «Інтелектуально-психологічні засади функціонування ЗМК» є вивчення, осмислення психології переживання і поведінки як працівників засобів масової інформації, тобто «виробників», «творців» журналістської продукції, так і її «споживачів» – реципієнтів, тобто читачів, глядачів, слухачів; формування професійних критеріїв творення й аналізу журналістських матеріалів на інтелектуально-моральних засадах україноцентризму.

Мета дисципліни передбачає такі **завдання**:

- розглянути суть інформаційно-психологічних аспектів журналістської творчості;
- осмислити психологію медіавиробництва і психологію медіасприймання;
- навчити аналізувати журналістські матеріали;
- вивчити ступені (етапи) формування індивідуальної і суспільної думки в умовах інформаційно-психологічної війни Російської Федерації проти України;
- схарактеризувати універсалії формування соборної особистості журналіста, виокремити індивідуальну роботу під час творення журналістського контенту;
- окреслити умови психологічної безпеки в масовій комунікації;
- розглянути складники комунікативної компетентності, психологічні механізми зародження задуму журналістського матеріалу;
- вивчити комунікативні функції мови журналіста, етичні принципи побудови журналістського твору;
- проаналізувати методи журналістського переконування;
- проаналізувати сутність толерантності в журналістській діяльності;

- схарактеризувати правила реалізації медіатолерантності в журналістському матеріалі, ключові аспекти стандартів журналістської творчості.

Предмет навчального модуля

Предметом навчального модуля «Інтелектуально-психологічні засади функціонування ЗМК» є специфічні особливості психології інтелектуально-морального мислення і творчості журналіста в сучасних політико-ідеологічних, суспільно-соціальних умовах державотворення, захисту українського суспільства від зовнішніх і внутрішніх загроз, роль нових технологій засобів масової комунікації у становленні індивідуальної і колективної національно-громадянської свідомості, адаптації журналіста в умовах сучасних комунікативних психотехнологій, толерантний та інтолерантний характер журналістських матеріалів, збереження і примноження мовних, національно-культурних цінностей українського народу.

Вимоги до знань і вмінь

Після вивчення дисципліни «Інтелектуально-психологічні засади функціонування ЗМК» студент повинен кваліфіковано розуміти інтелектуально-психологічні аспекти журналістської творчості, особливості стандартів і праці журналіста як чинників морально-національного функціонування засобів масової інформації, відзначити інформаційний і суспільно-моральний привід медійного тексту, знати форми впливу комунікації на реципієнтів та мотиви використання ЗМІ, розумітися на питаннях толерантності у професійній діяльності журналіста. Вміти проаналізувати зміст журналістського твору на предмет дотримання культури діалогу, поваги до іншої позиції, відмови від агресії та ворожості, популяризації українських національно-духовних цінностей. Підготувати матеріали про особливості дотримання стандартів журналістської професії в умовах війни Росії проти України, про формування індивідуальної та громадської думки, обґрунтувати мотиви читання або нечитання певної газети, журналу, перегляду чи неперегляду телевізійної програми, слухання або неслуховування певної радіопрограми, прокоментувати журналістські матеріали.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- Суть творчого характеру інтелектуальної праці.

- Предмет психології мас-медіа і модель комунікації Шеннона і Вівера.
 - Методику опрацювання наявної інформації.
 - Сукупність розумових здібностей для характеристики відчуттів й образів мислення.
 - Психологічні особливості індивідуальної та масової комунікації.
 - Сутність інформації як духовно-інтелектуальної вартості.
 - Змістове наповнення поняття «свобода слова і відповідальність журналіста».
 - Основні правила реалізації медіатолерантності в журналістському матеріалі.
 - Комунікативну, перцептивну, інтерактивну, емоційну частини спілкування.
 - Головні морально-психологічні передумови повернення українцям національної історичної пам'яті.
 - Суть вислову: «Незалежність мислення – найважливіша умова психологічної безпеки в масовій комунікації».
 - Основні аспекти інформаційно-психологічної безпеки України в контексті журналістської толерантності.
 - Види і засоби мовленнєвої агресії.
 - Критерії визначення толерантних та інтолерантних елементів у журналістському творі.
 - Особливості дотримання стандартів журналістської творчості в умовах російсько-української війни.
 - Імперативи утвердження міжетнічної толерантності.
- У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен вміти:**
- На прикладі матеріалів сучасних засобів масової інформації розкрити ступені (етапи) формування індивідуальної й суспільної думки.
 - Осмислити соціально-політичну антиномію – психологічний імпульс журналістської творчості.
 - Пояснити, чому толерантність може бути недоречною.
 - Зіставити терміни «толерантність», «терпимість», «коректність», «політкоректність».

- На прикладі журналістських матеріалів визначити морально-соціальну сутність свободи слова і відповідальності журналіста.
- Взяти інтерв'ю у відомого журналіста про маніпулятивну і просвітницьку пропаганду засобами масової інформації.
- Виявити толерантні та інтолерантні елементи в журналістському тексті.
- Визначити аспекти реалізації мовної толерантності журналіста та шляхи фіксування «мови ворожості» в журналістському матеріалі.
- Підготувати матеріал, в якому схарактеризувати ступені (етапи) формування власної думки про певний факт, подію, явище, особистість під впливом публікацій у пресі, теле- і радіопередач.
- Ґрунтовно описати (пояснити) мотиви вибору для читання певної газети, журналу або нечитання, перегляду чи неперегляду певної телевізійної програми, слухання або неслуховування певної радіопрограми.
- Проаналізувати журналістський матеріал на предмет мовної толерантності у висвітленні якоїсь суспільно-політичної проблеми.
- Визначити методи переконування в газетних матеріалах, теле- і радіопередачах.
- Проаналізувати особливості дотримання стандартів журналістської творчості в умовах агресії Росії проти України.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Тема 1. Творчий характер інтелектуальної праці журналіста

Інтелектуальна праця як реалія інформаційного суспільства стає дедалі більше розповсюдженою. Інтелектуальна праця має творчий характер. Творчість – це умовний термін для позначення психічного акту, що виражається у втіленні, відтворенні або комбінації даних нашої свідомості, у (відносно) новій формі, в галузі абстрактної думки, художньої та практичної діяльності. Особливості творчого

характеру журналістської праці ґрунтуються на внутрішніх морально-психологічних відчуттях й образах мислення, які найповніше виявляються під час реалізації інтелектуально-інформаційних знань.

Тема 2. Психологічні засади особистісної та масової комунікації

У центрі психології мас-медіа – медіакомунікація і вплив ЗМІ на поведінку людей у суспільстві. Комунікативний процес складається з трьох компонентів: комунікатора, тобто того, хто повідомляє інформацію, повідомлення, тобто про що саме інформація, і реципієнта (аудиторії), тобто того, кому повідомляють. Розрізняють міжособове (індивідуальне) спілкування і масову комунікацію. Інформація, незважаючи на відсутність у ній зримої оболонки, є одним з найважливіших стратегічних товарів. Людина відчуває на собі вплив індивідуальної (міжособової) і масової комунікації. Вплив ЗМІ на людину аналізують з урахуванням впливу на неї макроструктур (культурних, національних, політичних) та мезоструктур (сімейних, професійних, навчальних та ін.). Феномен ЗМІ не лише в тому, що вони покликані всебічно, оперативно, правдиво повідомляти про суспільно важливі факти, події, явища, а й прогнозувати, працювати на випередження зовнішньої і внутрішньої антиукраїнської агресії, російської дурисвітської, маніпулятивної пропаганди.

Тема 3. Психологія медіавиробництва

Інформація як духовно-інтелектуальна національна вартість у демократичному суспільстві вільно пульсує по вертикалі – від покоління до покоління, і по горизонталі – на рівні одного покоління чи особи. Свідоме й активне прискорення руху правдивої інформації називають духовно-інформаційною мобільністю нації. Журналістський продукт – результат індивідуальної і колективної праці в редакції. Морально здоровий редакційний колектив характеризується єдністю суспільно-історичних та індивідуально-психологічних засад творчості на всіх етапах підготовки журналістського матеріалу: вибір і розробка теми, перевірка фактів, літературне опрацювання. У цьому процесі інтелектуально і психологічно поєднується індивідуальна і колективна праця, які ґрунтуються на загальній, конкретній і психологічній підготовці журналіста і цілого колективу редакції. Визначальна роль у

редакційному колективі належить керівникові (лідерові). Керівників поділяють на демократичних, авторитарних і м'якотілих. Будь-яке медіавиробництво має бути спрямоване не тільки на правдиве, об'єктивне інформування своєї аудиторії, а насамперед на формування здорових морально-психологічних якостей, національно-громадянської свідомості, духовно-патріотичної гідності, державницького мислення і відповідальності за особисту долю, долю родини, України.

Тема 4. Інтелектуально-психологічні складники особистості журналіста

До професіограми творця-журналіста належать: відкритість досвіду, надання переваги новизні, переважання внутрішньої мотивації, широке коло інтересів; здатність до категоризації; велика фізична енергія, але часте перебування у стані думання; чергування реальності та фантазії; сильна воля, самодисципліна, віра у визнання; незалежність суджень і стерпність до невизначеності; прагнення до самовдосконалення; оригінальність, гнучкість мислення; інтуїтивність.

Залежність морально-духовної спрямованості журналістської творчості від особистості, «Я-концепції» журналіста, в основі внутрішнього переконання якого має бути українська національна свідомість, державницьке мислення, висока моральність і духовність, патріотизм і громадянська мужність. Така змістова наповненість світоглядних принципів журналістів вписується в європейський і світовий контексти. Соборна особистість національно свідомого, професійного журналіста – міра адекватності масової комунікації, перший фільтр маніпулятивної пропаганди, соціальної відповідальності і останній гарант свободи слова.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ТВОРЧОСТІ

Тема 5. Особливості психології створення журналістського матеріалу

Залежність взаємодії реципієнтів і засобів масової інформації від комунікативної компетентності журналіста, яка включає в себе систему знань і вмінь, що забезпечують здійснення комунікативних процесів. Процес комунікації між журналістом й аудиторією безперервний, циклічний і спрямований на соціальну практику. Модель інформаційної комунікації з позиції соціальної психології

виглядає так: «соціальна реальність» (перша фаза); журналіст – твор – видавець – інформант – «соціальна реальність» (друга фаза). У другій фазі важливими є ефекти психіки та поведінки людей, їхній вплив на соціально-економічну, політико-ідеологічну, національно-духовну практику та наслідки цього впливу – позитивні чи негативні. Ефективність спілкування залежить від «комунікативного ядра особистості» (А. А. Бодалєв). У спілкуванні виділяють такі взаємозв'язані частини: комунікативну, перцептивну, інтерактивну, емоційну. Відповідно до змісту спілкування виокремлюють функції: інформаційну, регулятивну, соціального контролю, соціалізації. Основним засобом спілкування є мова. Комунікативна функція мови реалізується у трьох формах (напрямах) психології творчості журналіста: інформаційній, виражальній (емоційній), волевиявленні (дієвості). До комунікативної компетентності журналіста належать його знання про стилі спілкування: спільна творчість, дружня прихильність, загравання, залякування, дистанційність, менторство. Потужний інформаційний ресурс потрібно використовувати для утвердження україноцентризму, який ґрунтується на принципах націоналізму, що засвідчує світоглядну, філософську, морально-психологічну позицію, ідеологічну, політичну, соціально-економічну концепцію державотворення.

Тема 6. Психологія медіасприймання журналістських творів

Сприймання журналістської інформації як системний психічний процес має свою структуру, рівні й межі. До структури сприймання належать: первинний синтез, аналіз і кінцевий синтез одержаних відчуттів. Ці психологічні процеси створюють передумови переростання, перетворення почуттів у переконання, бо охоплюють пізнавальний, почуттєвий та поведінковий компоненти. У комунікативному процесі потрібно враховувати психологічні механізми «катарсису» і «сенсації». Сприймання інформації відбувається селективно (вибірково). Тут діють два принципи: а) «знизу вгору» (від часткового до загального), б) «згори вниз» (від загального до часткового). Мотиви спілкування із ЗМІ зумовлюють потреби: новизна інформації, цікаве, важливе повідомлення, розслаблення, розвага (проведення часу), знаходження

(відкриття) себе (особистої ідентичності), відхід від реальності, середовища, емоційна підтримка і способи поведінки, інтелектуальне збагачення, відпочинок тощо.

Сприймання журналістських матеріалів залежить не лише від їхньої якості, а й від морально-психологічних, соціально-політичних чинників, тобто «прагматичної моделі». Це – соціокультурні умови, потреби, які людина хоче задовольнити за допомогою ЗМІ, індивідуальні смаки і переваги, доступність, значення альтернативних можливостей та умов використання. Важливим є розуміння того, що сприймання без уваги неможливе, тому треба вміти викликати увагу, знати, що здатне її привертати й організовувати потік інформації так, щоб увага не згасала впродовж усього процесу комунікації.

Тема 7. Методи переконування засобами масової інформації

Розуміння методів переконування – психологічна передумова ефективного функціонування ЗМІ задля утвердження національних і загальнолюдських ідеалів у суспільстві. Переконування здійснюється дидактичним і сократичним (діалогічним) методами. Стосовно засобів масової інформації – це забезпечення єдиного процесу поширення ідей, учень, теорій, суспільно-громадянських, національно-духовних, патріотичних почуттів, моральних звичок, спонук, намірів, сприяння розвитку соціально-психологічної комфортності українського буття, а не нав'язування недоїдливого політичного, аморального, страхітливого мотлоху, нагнітання антиукраїнської істерії. Особливості дотримання стандартів журналістської праці в умовах війни з урахуванням важливої духовно-соціальної ролі професії журналіста, пошук оптимальних варіантів ефективною відсічі інформаційно-психологічній агресії російських ЗМІ є ключовими у процесі переконування.

Виокремлюють такі методи переконування: фундаментальний, методи суперечності, «витягування висновків», «шматків», ігнорування, акцентування, двосторонньої аргументації, «так, але...», уявної підтримки, бумеранга. Успіх переконування залежить від того, хто переконує (комунікатор), про що інформує (повідомлення), як (спосіб передавання повідомлення) і кому (аудиторія). Переконливий вплив ЗМІ можна вважати ефективним, якщо реципієнт сприйняв інформацію, психологічно привласнив і може впродовж порівняно тривалого часу

утримувати її зміст, розуміти головню так, як цього хотів журналіст; виявляє здатність, внутрішню готовність поширювати змістову наповненість сприйнятого повідомлення.

Тема 8. Свобода слова і відповідальність журналіста

Свобода слова – це делікатний, особливий соціально-політичний, морально-психологічний стан, категорія філософії й журналістики як науки; це право (можливість) вільно та публічно висловлювати свої думки. Свобода – своєрідний політичний кисень ЗМІ, без якого вони не можуть продуктивно функціонувати й належно виконувати свої суспільні функції. Головна мета свободи засобів масової інформації – створювати передумови для формування освіченого, морально-духовного, громадянського суспільства, здатного самостійно оцінювати стан справ громади. Відповідальність – загальносоціологічна категорія, яка виражає свідоме ставлення особи до вимог суспільної необхідності, обов'язків, соціальних норм і цінностей. У демократичних країнах світу ЗМІ пройняті духом свободи і відповідальності, тобто вони державотворчі, патріотичні, об'єднують суспільство на національних, мовно-культурних, громадянських засадах. Свобода і відповідальність реалізуються у правдивому слові, яке зумовлене порядністю, національною свідомістю, морально-духовною гідністю. Якщо у професіонала відсутні ці якості, то він часто спрямовує свої здібності проти національних інтересів українського суспільства. Ця аморальність виявляється насамперед у формах і методах маніпулювання історичною правдою, цілеспрямованій брехні, дурисвітстві, джинсуванні. Соціально небезпечним у журналістиці Іван Франко вважав тип гіпокрита – лукавої, брехливої людини. Такі типи журналістів є найстрашнішими. Вони використовують свободу слова в Україні для руйнування державницького мислення, розмивання національно-громадянської ідентичності, духовних цінностей, морально-психологічного приниження українських патріотів, видатних особистостей, політико-ідеологічного цькування Української Національної Ідеї державотворення, нав'язування психології малоросійства, меншовартості, холопства. В умовах російсько-української війни кожне фальшиве слово страшніше пістолета, воно може

буквально розірвати Україну. Якщо свобода слова, свобода функціонування ЗМІ сприяє нехтуванню українських національних інтересів, призводить до того, щоб українці на власній землі не почувалися господарями, то така безвідповідальність свободи слова служить зовнішнім і внутрішнім ворогам України.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЖУРНАЛІСТІВ У КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Тема 9. Засоби масової інформації в системі формування індивідуальної і громадської думки

Громадська думка є багатосуб'єктним складним інтелектуально-психологічним утворенням реальної свідомості, це – емоційно-вольовий, морально-духовний стан плюралістичного суспільства. Громадська думка виконує насамперед такі функції: оцінну, орієнтаційну, виховну, регулятивну, соціального контролю, інтеграційну і функцію регламентації. Для формування індивідуальної та громадської думки важливим є вільне поширення правдивої інформації та вільний обмін нею. Ця умова є однією з головних, що забезпечують функціонування демократичного суспільства. Формування індивідуальної і громадської думки в країнах з плюралістичною демократією потребує широкого інформування, оприлюднення позицій та оцінок у мас-медіа. Йдеться не про те, що лише ЗМІ формують індивідуальну і громадську думку, а про те, що мас-медіа сприяють цьому процесу в державницько-суспільній системі. Сприяння відбувається у такий спосіб: а) оприлюднення інформації та різних поглядів; б) оцінювання інформації та різних поглядів.

Повідомляючи інформацію про соціально важливі факти, події, явища і різні погляди, мас-медіа, по-перше, створюють основу для формування про них певних суджень; по-друге, мас-медіа впливають на формування індивідуальної і громадської думки, оцінюючи поширену інформацію і погляди. ЗМІ не лише оглядають події дня і ставлять їх у центр особистої та громадської уваги. Вони також тлумачать їхнє значення, вміщують у контекст і розмірковують про їхні наслідки. Щоб забезпечити сповна процес формування індивідуально-громадської думки, замало лише

поширення інформації і поглядів. Потрібна правдива оцінка інформації і поглядів, яка є передумовою прийняття рішення.

Морально-психологічні аспекти впливу ЗМІ на формування індивідуальної і громадської думки зумовлюють осмислення інформаційної, опінієтворчої, аналітичної журналістики. Побутує думка, що журналіст має лише подавати факти, інформувати, а читач, слухач, глядач сам дійде правильних висновків. На перший погляд, це правильно, проте навіть фактологічна журналістика не позбавлена оцінних елементів.

Модель лише інформаційної журналістики роззброює українське суспільство перед навальною російською маніпулятивною пропагандою. В основі російської журналістики тенденційна маніпуляція фактами стосовно української реальності. На жаль, й тепер в Україні є теоретики і практики, які нав'язують тезу про безапеляційне дотримання журналістських стандартів, пропагують гасло «новини без поглядів», що роззброює українську журналістику в обороні і будівництві національної української України.

Журналіст перестає бути справжнім журналістом, якщо втрачає духовні, національно-моральні орієнтири. Журналістська інформація – товар, але він не повинен бути лише жовтим. Орієнтири на скандали, сенсації, страх, смерть, секс, сміх і гроші – це хибні орієнтири в системі формування індивідуальної і громадської думки, бо спрямовані на деградацію людей. Кожен засіб масової інформації обирає свою концепцію функціонування, але всі газетні, інтернетні, теле- і радіопрограми (інформаційні, аналітичні, художньо-публіцистичні) мають сприяти інтелектуальному, національному, духовному, моральному, естетичному, українськомовному вихованню читачів, глядачів, слухачів.

Тема 10. Толерантність у професійній діяльності журналістів

Актуальність впровадження принципів толерантності в усі сфери сучасного життя диктують умови, в яких ми живемо. У сучасному світі, що балансує між двома протилежними тенденціями: з одного боку – глобалізаційного поступу з відчутним наближенням культур та їхньою активною взаємопроникністю, а з іншого –

наполегливим прагненням зберегти автентичність та унікальність окремих культур – чи не найважливішими та найактуальнішими питаннями стають порозуміння, компроміс і толерантність. Журналістська толерантність, яка є домінантною у процесі реалізації, передбачає терпимість і прийняття, пропагування неконфліктної, мирної позиції. Водночас, приймати таку дефініцію за істину неможливо без певних уточнень, зокрема – зауваги, що толерантність може бути і недоречною, такою, що заслуговує на осуд, або навіть неприпустимою, коли йдеться про ставлення до злочинів, явищ дискримінації, коли толерантна позиція журналіста може бути потрактована як потурання.

Толерантність як демократичний принцип функціонування ЗМІ в мультикультурному суспільстві є запорукою та механізмом формування такого інформаційного поля, яке б культивувало в людині та суспільстві апріорну настанову на самоконтроль, самозбереження, злагоду та партнерство. За таких умов терпимості і виникає емоційна мобілізація у міжкультурну, міжцивілізаційну злагоду, порозуміння, взаємосприймання, врахування інтересів різних субстанцій.

Медіатолерантність – це соціокультурний чинник постійного та цілеспрямованого зусилля на пошук, конструювання й дотримання в мультикультурному суспільстві психологічної рівноваги засобами масової інформації, терпимість до думок та опіній різних етносоціально-політичних прошарків, поглядів інших людей на підставі чинної світової й української етико-правової медіапрактики.

Головним і водночас тонким психологічним інструментом толерантності журналіста і медіатолерантності взагалі є мова. Мовна толерантність – це вміння виконувати свою професійну діяльність (у тім числі писати на „гострі” теми, викривати недоліки, шукати істину), але при цьому утримуватися від наліплювання гнівних ярликів, безпідставних узагальнень, образливих висловлювань та звинувачень без достатніх аргументів та фактів. Особлива роль належить ЗМІ у формуванні літературної української мови, розвінчуванні псевдонаукової теорії про «гармонійність» російсько-української двомовності.

Мовна толерантність журналіста, як і медіатолерантність ЗМІ, сприяє і зумовлює появу в газетно-журнальному матеріалі, теле- чи радіопередачі толерантних елементів. Інтолерантні елементи втілюються в матеріалах мовленнєвою агресією журналіста. Поділяють журналістські матеріали на «**толерантні**», «**змішані**», «**нейтральні**», «**конфліктні**».

Російська інформаційно-психологічна і військова агресія вимагає від українських журналістів проводити чітку лінію між добром і злом, «мовою ворожості (ненависті)» і мовою правдивої оцінки одвічних ворогів України, бо «моральний нейтралітет», «етична амбівалентність» є серйозною загрозою українській журналістиці. Українські ЗМІ покликані називати українських героїв – героями, подвиг захисників України – подвигом, сепаратистську зраду – зрадою, російську брехню – брехнею, московські злочини – злочином, промосковських блудників – блудниками, російську війну проти України – злочинною, колоніальною війною. Нав'язана дискусія про якесь протистояння між стандартами журналістської професії і патріотизмом – підступна московська маніпуляція. Справжній український журналіст поєднує національно-громадянську позицію і професійні стандарти, враховуючи війну.

Тема 11. Принципові засади творення інтелектуально-духовного журналістського контенту

Відомо, що інформація – товар. Але який зміст цього товару, якою енергією насичений. Що продає журналіст – істеріку, паніку, розпач, безвихідь, чи розповсюджує історичну й сучасну правду, рекомендує оптимальний спосіб вирішення проблеми, навіює позитивні емоції, формує впевненість, переконання, що ворога переможемо, що збудуємо соборну, правову, демократичну, багату українську Україну. Головною гуманітарною зброєю є Правда. Тому, описуючи життєдіяльність, характер героя, журналіст повинен знати про нього практично все (навіть більше, ніж він сам знає про себе), щоб у матеріалі відтворити справжній образ людини, факти, події, явища, з якими пов'язана людина. Саме таке розуміння є передумовою твердження, що автор не лише бачить і знає все те, що бачить і знає кожен герой окремо і всі герої разом, а значно більше від них. Також він бачить, знає, розуміє так,

що їм це не доступне, і в цьому завжди певному і стійкому надлишку бачення, знання, прогнозування по відношенню до героя, фактів, подій, явищ, автор журналістського матеріалу сприяє пізнанню і утвердженню істини. Це надто важливо. Адже українське суспільство потребує соборної внутрішньої інтеграції на принципах спільної глибинної історії, національних інтересів, системи безпеки і аж ніяк не на тлі псевдоб'єктивності, малоросійства, космополітизму. У світоглядній позиції журналіста концептуально виявляється сукупність професіоналізму, поглядів, переконань, що визначають сутність комунікативного процесу.

Позитивний, змістовний наслідок комунікації ґрунтується насамперед на засадах правдивої історичної науки, бо без неї не може бути України, її майбутнього, не може бути вільної української держави. Аморально, безвідповідально, якщо журналісти України беруть участь у маніпуляції історичними фактами, подіями. Під гаслами постмодернізму досить часто нав'язують інтелектуальний примітив, що негативно впливає на формування індивідуальної і масової свідомості. Непрофесійність багатьох журналістів – це головна проблема українських ЗМІ, яка потребує нагального розв'язання. Має бути створено надійний заслін антиукраїнському «інформаційному мотлоху». Патріотично професійні, неупереджені, не суб'єктивні, позбавлені «джинси» матеріали мають бути основою змістовної діяльності ЗМІ.

Тема 12. Психологічні аспекти інформаційної безпеки України

Національна безпека – це досить складна багаторівнева функційна система, в якій відбуваються процеси взаємодії та протидії життєво важливих інтересів держави, суспільства та особистості із загрозами цим інтересам, яка охоплює державну, економічну, соціальну, технологічну, воєнну, екологічну, епідемічну, гуманітарну, інформаційну підсистеми. Завдання інформаційної безпеки – це створення системи протидії інформаційним загрозам та захист власного інформаційного простору, інформаційної інфраструктури, інформаційних ресурсів держави. Творення українського національного інформаційного простору як у межах своєї держави, так і за кордоном, належить до найважливіших проблем національної безпеки. Потрібно посилювати власні інформаційні джерела і послаблювати чи

блокувати закордонну агресивну інформаційну експансію. Адже феномен невмирущості нації завжди міститься в інформаційному феномені збереження, незнищенності, розвитку українського слова в найширшому його значенні для суспільного розвитку.

Жодне суспільство, на якому б рівні розвитку воно не було, не може існувати без мови. Це стосується всіх народів, усіх шарів і прошарків суспільства і кожної функції мови, адже мова використовується для інформаційного зв'язку між членами суспільства. Ця функція є надзвичайно важливою як для суспільства, так і для самої мови: мова, якою не спілкуються, стає мертвою; народ, який втрачає свою мову, зникає. Крім комунікативної функції, мова виконує націєтворчу, експресивну, гносеологічну, мислетворчу, естетичну, культураносну, номінативну, демонстративну, ідентифікаційну функції. Кожна з функцій важлива, але ідентифікаційна – найголовніша, бо мова є основою творення нації, безпеки української нації; мова – дім буття, «мова – містичне ядро нації, тобто щось об'єктивно дане, що живе у підсвідомих глибинах етнографічної маси, те, що може видобути на поверхню свідомості й стати керманічем усіх національних змагань у всіх діяннях життя» (О. Потебня). З огляду на те, що мова є своєрідним синтезом усього національного, фокусом його бачення, то «мовне питання неминуче перестане бути тільки лінгвістичним питанням, чи, краще сказати, безпосередньо лінгвістичним, а стає також – і то часто насамперед – питанням політичним, соціальним і культурним» (Ю. Шевельов).

По-справжньому ефективним способом оздоровлення української нації є різке підвищення її природного імунітету, для чого «необхідно якнайшвидше повернути українців у стан їхнього власного політичного, економічного, культурного і духовного націоналізму» (В. Монастирський). Потужною складовою частиною системи формування націоналізму як філософії, ідеології та політичного руху є засоби масової комунікації – основа національного інформаційного простору. У контексті історичних та нинішніх зовнішніх і внутрішніх суспільно-політичних реалій український національний інформаційний простір – це сукупність, система засобів виробництва і поширення інформаційної, інтелектуальної, естетичної

продукції, творці якої сповідують україноцентризм, який охоплює національну свідомість, державницьке мислення, глибоку моральність і духовність, патріотизм і громадянську мужність, необхідність розглядати всі важливі події в Україні та світі крізь призму національних інтересів України, загальнолюдських ідеалів і дає обґрунтовану відсіч чужоземній агресивній інформаційній експансії. Ці морально-духовні засади формування національного інформаційного простору в Україні визначають мету, зміст і характер функціонування ЗМІ, методи і форми подання високоякісних, конкурентоспроможних журналістських матеріалів відповідно до чинного законодавства України, міжнародних правових норм, принципів і функцій діяльності ЗМІ.

До ключових завдань політики, реалізація якої зміцнюватиме національну безпеку України, належать такі:

а) розвій національного інформаційного простору, який зміцнюватиме цілісність України на ґрунті регіональних, всеукраїнських і загальнолюдських цінностей;

б) збереження і розвиток української мови, національної та культурної самобутності, звичаїв і традицій народу;

в) формування і утвердження української національної ідентичності, яка є найпотужнішим морально-психологічним підґрунтям, фундаментом розвитку і зміцнення української України;

г) повернення до національної гідності через правдиву історію, на основі якої формується історична свідомість народу у визначенні його майбутнього;

г) просування інтересів України в Європі й світі, утвердження її позитивного образу;

д) забезпечення інформаційного суверенітету України, зафіксувавши інформаційно-частотний ресурс держави на законодавчому рівні як національний феномен одного рівня з надрами, землею, повітрям, водою.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	120	32	32			56	120	18	4			98
Змістовий модуль 1. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ												
<i>Тема 1. Творчий характер інтелектуальної праці журналіста</i>		2	2			4						
<i>Тема 2. Психологічні засади особистісної та масової комунікації</i>		2	2			4						
<i>Тема 3. Психологія медіавиробництва</i>		2	2			4						
<i>Тема 4. Інтелектуально-психологічні складники особистості журналіста</i>		2	2			4						
Разом за змістовим модулем 1		8	8			16						
Змістовий модуль 2. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ТВОРЧОСТІ												
<i>Тема 5. Особливості психології створення журналістського матеріалу</i>		3	3			5						
<i>Тема 6. Психологія медіасприймання журналістських творів</i>		3	3			5						
<i>Тема 7. Методи переконування засобами масової інформації</i>		3	3			5						
<i>Тема 8. Свобода слова і відповідальність журналіста</i>		3	3			5						
Разом за змістовим модулем 2		12	12			20						

Змістовий модуль 3. ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЖУРНАЛІСТІВ У КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ												
<i>Тема 9. Засоби масової інформації в системі формування індивідуальної і громадської думки</i>		3	3			5						
<i>Тема 10. Толерантність у професійній діяльності журналістів</i>		3	3			5						
<i>Тема 11. Принципові засади творення інтелектуально-духовного журналістського контенту</i>		3	3			5						
<i>Тема 12. Психологічні аспекти інформаційної безпеки України</i>		3	3			5						
Разом за змістовим модулем 3		12	12			20						
Усього годин		32	32			56						

Теми лекцій

Тема 1. Творчий характер інтелектуальної праці журналіста

(2 години)

1. Сутність терміна «інтелект».
2. Походження інтелекту.
3. Інтелект і розум.
4. Інтелектуальна праця.
5. Універсальне розуміння творчості.

Тема 2. Психологічні засади особистісної та масової комунікації

(2 години)

1. Предмет психології мас-медіа.
2. Медіакомунікація і її компоненти.
3. Модель комунікації Шеннона і Вівера.
4. Особливості міжособової (індивідуальної) і масової комунікації.
5. Феномен засобів масової інформації.

Тема 3. Психологія медіавиробництва

(2 години)

1. Інформація як духовно-інтелектуальна національна вартість.
2. Журналістський продукт – результат індивідуальної та колективної праці.
3. Характерні риси редакційного колективу і його лідера (керівника).
4. Особливості українського медіавиробництва в сучасних умовах.
5. Змістове наповнення війни ідей і цінностей між Росією і Україною.

Тема 4. Інтелектуально-психологічні складники особистості журналіста

(2 години)

1. Журналістська професіограма.
2. Світоглядна позиція журналіста.
3. Духовно-прикладний характер журналістської праці.
4. Тарас Шевченко та Іван Франко про сутність журналістської діяльності.
5. Українськоцентричність журналістської діяльності.

Тема 5. Особливості психології створення журналістського матеріалу

(3 години)

1. Стадії творчого процесу журналіста.
2. Функції і взаємопов'язані сторони спілкування.
3. Стил і манери спілкування.
4. Мова – головний засіб комунікування і вираження професіоналізму.

5. Сутність незалежного мислення журналіста.

Тема 6. Психологія медіасприймання журналістських творів

(3 години)

1. Характеристика інтелектуально-психологічних потреб аудиторії.
2. Психічний процес сприймання журналістської інформації.
3. Психологічні механізми «катарсису» і «сенсації».
4. Принципи селективного (вибіркового) сприймання інформації – «знизу вгору» і «згори донизу».
5. Мотиви спілкування із засобами масової інформації.

Тема 7. Методи переконування засобами масової інформації

(3 години)

1. Суть термінів «переконування» і «переконаність».
2. Складники успіху переконування.
3. Дидактичний і сократичний (діалогічний) способи переконування.
4. Розуміння інтелектуально-психологічних особливостей методів переконування – психологічна передумова ефективного функціонування ЗМІ.
5. Переконаність – основа національно-громадянської діяльності.

Тема 8. Свобода слова і відповідальність журналіста

(3 години)

1. Конституційне право на свободу слова, світогляду, віросповідання, зберігання, використання інформації.
2. Свобода – своєрідний політичний кисень функціонування ЗМІ.
3. Відповідальність як загальносоціологічна категорія.
4. Органічне поєднання свободи слова і відповідальності журналіста.
5. Особливості свободи слова і відповідальності журналіста в умовах російсько-української війни.

Тема 9. Засоби масової інформації в системі формування індивідуальної і громадської думки

(3 години)

1. Сутність поняття «індивідуальна і громадська думка».
2. Функції громадської думки.
3. Способи сприяння ЗМІ у процесі формування індивідуальної і громадської думки.
4. Інтелектуально-психологічні етапи формування індивідуальної і громадської думки.
5. Двобічний психолого-педагогічний процес відображення і формування громадської думки.

Тема 10. Толерантність у професійній діяльності журналістів

(3 години)

1. Толерантність як основна цінність і засіб виживання у сучасному світі.
2. Суть журналістської толерантності.
3. Мовна толерантність журналіста (мова ворожості і мовна культура).
4. Толерантний та інтолерантний потенціал журналістського тексту.
5. Критерії толерантності у площині змісту і форми журналістського матеріалу.
6. Правила реалізації медіатолерантності в журналістському матеріалі.

Тема 11. Принципові засади творення інтелектуально-духовного журналістського контенту

(3 години)

1. Функції і принципи діяльності засобів масової інформації.
2. Концептуальні засади реалізації журналістського професіоналізму в Україні.
3. Найважливіше тематично-змістове наповнення журналістського контенту.
4. Громадянська позиція журналіста і професійні стандарти.
5. Правда – головна гуманітарна зброя журналіста.

Тема 12. Психологічні аспекти інформаційної безпеки України

(3 години)

1. Сутність інформаційно-психологічної безпеки України.
2. Зміст поняття «національний інформаційний простір України».
3. Найтипівіші форми російської інформаційно-психологічної агресії .
4. Засоби масової інформації в контексті обов'язкового повернення українців до власного політичного, економічного, культурного і духовного націоналізму.
5. Ключові завдання державницької політики щодо зміцнення інформаційно-психологічної безпеки українського суспільства.

4. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<i>Творчий характер інтелектуальної праці журналіста</i>	2
2	<i>Психологічні засади особистісної та масової комунікації</i>	2
3	<i>Психологія медіавиробництва</i>	2
4	<i>Інтелектуально-психологічні складники особистості журналіста</i>	2
5	<i>Особливості психології створення журналістського матеріалу</i>	3
6	<i>Психологія медіасприймання журналістських творів</i>	3
7	<i>Методи переконування засобами масової інформації</i>	3
8	<i>Свобода слова і відповідальність журналіста</i>	3
9	<i>Засоби масової інформації в системі формування індивідуальної і громадської думки</i>	3
10	<i>Толерантність у професійній діяльності журналістів</i>	3

11	<i>Принципові засади творення інтелектуально-духовного журналістського контенту</i>	3
12	<i>Психологічні аспекти інформаційної безпеки України</i>	3
Разом		32

Тема 1. Творчий характер інтелектуальної праці журналіста

Питання для дискусії на практичному занятті

1. Що таке інтелект?
2. Сутність соціального інтелекту.
3. Інтелект і розум.
4. Творчий характер інтелектуальної праці.
5. Новизна – головна ознака творчості.

Список рекомендованої літератури

1. Бондаренко Е. А., Римский В. П. Интеллектуальный труд и духовное производство: философско-методологическая экспликация понятий / Е. А. Бондаренко, В. П. Римский // Научные ведомости Белгородского государственного университета. Серия: Философия. Социология. Право. – 2014. – № 2 (173). – Вып. 27. – С. 33–42.
2. Брюховецький М. М. Інтелектуальна праця як феномен суспільного виробництва та її соціальні наслідки [Електронний ресурс] / М. М. Брюховецький. – Режим доступу: <http://journal.kdpu.edu.ua/apd/article/viewFile/2564/2149>.
3. Журналістика : словник-довідник / авт.-уклад. І. Л. Михайлин. – К. : Академвидав, 2013. – С. 262–263.
4. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості : підручник. – 2-ге вид., перероб. і допов. / В. Й. Здоровега. – Львів : ПАІС, 2004. – С. 12–25.

5. Кирсанов К. А. Теория интеллектуального труда: классический подход к решению творческих задач / К. А. Кирсанов, И. В. Кондратович, Н. К. Алимова. – М. : Мир науки, 2013. – 280 с.
6. Кулик В. Дискурс українських медій: ідентичності, ідеології, владні стосунки / В. Кулик. – К. : Критика, 2010. – С. 81–115.
7. Лебединцева Л. А. Понятие и сущность интеллектуального труда в современных экономико-социологических исследованиях / Л. А. Лебединцева // Общество. Среда. Развитие. – С.-Петербург. – 2012. – № 1. – С. 108–111.
8. Тарапов И. Е. Интеллектуальный труд, наука и образование. Кризис в Украине / И. Е. Тарапов. – Харьков : Тимченко, 2008. – 512 с.

Тема 2. Психологічні засади особистісної та масової комунікації

Питання для дискусії на практичному занятті

1. Що вивчає психологія мас-медіа?
2. Вища форма психологічного зв'язку між людьми.
3. Суть поняття «комунікація».
4. Міжособова (індивідуальна) і масова комунікація.
5. Інформація – найголовніший стратегічний товар.

Список рекомендованої літератури

1. Волковский Н. Л. Психология журналистики: учеб. пособие / Н. Л. Волковский, А. Н. Гришанина. – СПб., 2010. – 190 с.
2. Здоровега В. Й. Питання психології публіцистичної творчості / В. Й. Здоровега. – Львів : Редакційно-видав. група Львів. ун-ту, 1982. – 63 с.
3. Лизанчук В. Психологія мас-медіа : підручник / В. Лизанчук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – С. 5–22.
4. Лизанчук В. Україноцентризм в інформаційному просторі: поміж реальним і віртуальним / В. Лизанчук // Українська періодика: історія і сучасність. Доповіді та повідомлення одинадцятої Всеукраїнської науково-теоретичної конференції

- (Львів, 29-30 листопада 2013 р.) ; НАН України ЛННБУ ім. В. Стефаника, НДІ пресознавства; за ред. М. М. Романюка. – Львів, 2013. – С. 43–56.
5. Пронина Е. Е. Психология журналистского творчества: учеб. пособие / Е. Е. Пронина. – М. : КДУ, 2006. – 368 с.
 6. Різун В. В. До постановки наукової проблеми про особливий статус медіакомунікацій (масового спілкування) в системі соціальних комунікацій [Електронний ресурс] / В. В. Різун // [Наукова сторінка професора Володимира Різуна]. – К., 2012. – Режим доступу: http://journalib.univ.kiev.ua/Books/Do_postanovky_problemy.pdf (14.01.2014).
 7. Скуленко М. Фактори ефективності журналістики / М. Скуленко // Журналіст України, 2011. – № 11. – С.35–39.
 8. Шерковин Ю. Психологические проблемы массовых информационных процессов / Ю. Шерковин. – М. : Мысль, 1973. – 215 с.

Тема 3. Психологія медіавиробництва

Питання для дискусії на практичному занятті

1. Інформація – духовно-інтелектуальна національна вартість.
2. Морально-професійні якості лідера (керівника) редакційного колективу.
3. Чому журналістський продукт вважають результатом індивідуальної і колективної праці?
4. Головні особливості українського медіавиробництва в сучасних умовах.
5. Особлива прикмета російського імперіалізму і його відбілювання засобами масової інформації.

Список рекомендованої літератури

1. Балущок В. На сторожі нації – власні комунікації / В. Балущок // Україна молода. – 2005. – 25 трав.

2. Бессмертний-Анзіміров А. Задушення України як російська національна ідея / Андрій Бессмертний-Анзіміров // День. – 2013. – 20 – 21 груд.
3. Вовканич С. Й. Духовно-інтелектуальний потенціал України та її національна ідея / С. Й. Вовканич. – Львів : Вид-во ЛБА, 2001. – С. 5–23.
4. Горохов В. М. Слагаемые мастерства (особенности журналистского творчества) / В. М. Горохов. – М. : Мысль, 1982. – С. 22–33.
5. Здоровега В.Й. Теорія і методика журналістської творчості : підручник. – 2-е вид., перероб. і доповн. / В.Й. Здоровега. – Львів : ПАІС, 2004. – С. 12–25, 50–63.
6. Кравченко А. Що таке расизм? / А. Кравченко // Слово Просвіти. – 2014. – 29 трав. – 4 черв.
7. Лизанчук В. Психологія мас-медіа : підручник / В. Лизанчук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – С. 23–50.
8. Лубкович І. Соціальна психологія масової комунікації : підручник / І. Лубкович. – Львів : ПАІС, 2013. – С. 52–58 .
9. Лубчак В. «Усі на фронті...інформаційному» / В. Лубчак // День. – 2014. – 14–15 берез.
10. Черемних В. Моим друзям на Востоке / В. Черемних // Журналіст України. – 2014. – №4. – С.3,11.
11. Щоткіна К. Ефірна сутність / К. Щоткіна // Дзеркало тижня. – 2014. – 22 берез.

Тема 4. Інтелектуально-психологічні складники особистості журналіста

Питання для дискусії на практичному занятті

1. Найважливіші компоненти журналістського професіоналізму.
2. Думки Тараса Шевченка про літературну творчість, які безпосередньо стосуються журналістської праці.
3. Концепція Івана Франка про журналіста.

4. Степан Сірополко, Костянтин Костів та Іван Огієнко про інтелектуально-психологічні вимоги до праці журналіста.
5. Політико-ідеологічні причини та психологічні передумови сучасної війни Росії проти України.

Список рекомендованої літератури

1. Волковский Н. Л. Психология журналистики: учеб. пособие / Н. Л. Волковский, А. Н. Гришанина. – СПб., 2010. – С. 28–31.
2. Здоровега В.Й. Теорія і методика журналістської творчості : підручник. – 2-е вид., перероб. і доповн. / В. Й. Здоровега. – Львів : ПАІС, 2004. – С. 26–37, 64–83.
3. Качкан В. А. Особливості підготовки матеріалів для радіо і телебачення / В. А. Качкан, В. В. Лизанчук. – Львів : Редакційно-видавнича група ун-ту, 1987. – 68 с.
4. Лизанчук В. В. Журналістська майстерність : підручник / Василь Лизанчук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 376 с.
5. Лизанчук В. Психологія мас-медіа : підручник / В. Лизанчук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – С. 51–71.
6. Молодиченко В. Маніпуляція цінностями та засоби забезпечення молоді від руйнаційних ідеологічних впливів / В. Молодиченко // Освіта регіону. – 2011. – №2. – С. 57–61.
7. Потятиник Б. Медіа: ключі до розуміння. Серія: Медіакритика / Б. Потятиник – Львів : ПАІС, 2004. – С. 72–85.
8. Рибалка В. Соборна особистість як основа розвитку українського суспільства / В. Рибалка // Психолог. – 2008. – № 34. – С. 3–8.
9. Чернов А. Мрії про «велику Росію» як ключ до розуміння путінської пропаганди / А. Чернов // Літературна Україна. – К., 2014. – 3 квіт.

Тема 5. Особливості психології створення журналістського матеріалу

Питання для дискусії на практичному занятті

1. Головні види визрівання журналістського задуму.
2. Етапи підготовки журналістського матеріалу.
3. Складники творчого потенціалу журналіста.
4. Психологічні аспекти стилів спілкування.
5. Функції та особливості якості мови в журналістиці.
6. Українськоцентричність – визначальна ідея журналістського твору.

Список рекомендованої літератури

1. Волковский Н. Л. Психология журналистики: учеб. пособие / Н. Л. Волковский, А. Н. Гришанина. – СПб., 2010. – С. 54–69.
2. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості : підручник. – 2-е вид., перероб. і доповн. / В. Й. Здоровега. – Львів : ПАІС, 2004. – С. 64–83.
3. Зубанич Ф. Діалоги серед літа: Літературні бесіди / Ф. Зубанич. – К. : Радянський письменник, 1982. – 262 с.
4. Ильин Е. П. Психология общения и межличностных отношений / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2009. – С. 46–69.
5. Лизанчук В. В. Журналістська майстерність: підручник / Василь Лизанчук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 376 с.
6. Лизанчук В. Психологія мас-медіа : підручник / В. Лизанчук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – С. 72–98.
7. Лизанчук В. В. Основні засади опанування навиками журналістської майстерності / В. В. Лизанчук // Світ соціальних комунікацій: наук. журн. [гол. ред. О. М. Холод]. – Т. 4. – К. : КиМУ, ДонНУ, 2011. – С. 58–63.
8. Лизанчук В. В. Художньо-документальна публіцистика Яреми Гояна і Володимира Качкана / В. Лизанчук // Медіапростір: збірник наукових статей із соціальних комунікацій / ред. кол. : Н. Поплавська та ін. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014. – С. 134–142.
9. Пронина Е. Е. Психология журналистского творчества: учеб. пособие / Е. Е. Пронина. – М. : КДУ, 2006. – С. 7–25.

Тема 6. Психологія медіасприймання журналістських творів

Питання для дискусії на практичному занятті

1. Від чого залежить ефективний процес комунікації?
2. Соціально-психологічні потреби аудиторії.
3. Психологічні процеси сприймання журналістських матеріалів.
4. На чому ґрунтується процес сприймання журналістського творчого продукту?
5. «Прагматична модель» вибору і сприймання матеріалів ЗМІ.

Список рекомендованої літератури

1. Волковский Н. Л. Психология журналистики : учеб. пособие / Н. Л. Волковский, А. Н. Гришанина. – СПб, 2010. – С. 69–74.
2. Білоус О. М. Сприймання телевізійних передач: загальні закономірності та особливості / О. М. Білоус // Регіональне телебачення України в контексті національно-патріотичного виховання дітей: концепція, принципи, тематика: дис. ... канд. наук. із соц. комунікацій: 27.00.04 / О.М. Білоус. – Львів, 2012. – С.112–125.
3. Ильин Е. П. Психология общения и межличностных отношений / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер, 2009. – С. 90–98.
4. Кулик В. Дискурс українських медій: ідентичності, ідеології, владні стосунки / В. Кулик. – К. : Критика, 2010. – С. 97–103.
5. Лизанчук В. Журналістська майстерність: підручник / В.Лизанчук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – С. 212–345.
6. Лизанчук В. Психологія мас-медіа : підручник / В. Лизанчук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – С. 172–200.
7. Лубкович І. Соціальна психологія масової комунікації: підручник / І. Лубкович. – Львів : ПАІС, 2013. – С. 146–171.
8. Пронина Е. Е. Психология журналистского творчества : учебное пособие / Е. Е. Пронина. – М. : КДУ, 2006. – С. 7–25.

Тема 7. Методи переконування засобами масової інформації

Питання для дискусії на практичному занятті

1. Схарактеризувати терміни «переконування» і «переконання».
2. Змістовне наповнення інформації, яку пропонують у процесі переконування.
3. Передумови утвердження національно-громадянських і морально-духовних переконань.
4. Змістова наповненість методів переконування.
5. Моральне Слово – ключ до національно-духовного переконання.

Список рекомендованої літератури

1. Білоус О. М. Сприймання телевізійних передач: загальні закономірності та особливості / О. М. Білоус // Регіональне телебачення України в контексті національно-патріотичного виховання дітей: концепція, принципи, тематика: дис.. ...канд. наук. із соц.. комунікацій: 27.00.04 / О.М. Білоус. – Львів, 2012. – С.112–125.
2. Волковский Н. Л. Психология журналистики : учеб. пособие / Н. Л. Волковский, А.Н. Гришанина. – СПб., 2010. – С. 69–74.
3. Ильин Е. П. Психология общения и межличностных отношений / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2009. – С. 90–98.
4. Кулик В. Дискурс українських медій: ідентичності, ідеології, владні стосунки / В. Кулик. – К. : Критика, 2010. – С. 97–103.
5. Лизанчук В. Журналістська майстерність: підручник / В.Лизанчук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – С. 212–345.
6. Лизанчук В. Психологія мас-медіа : підручник / В. Лизанчук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – С. 172–200.
7. Лубкович І. Соціальна психологія масової комунікації: підручник / І. Лубкович. – Львів : ПАІС, 2013. – С. 146–171.
8. Пронина Е. Е. Психология журналистского творчества : учебное пособие / Е. Е. Пронина. – М. : КДУ, 2006. – С. 7–25.

Тема 8. Свобода слова і відповідальність журналіста

Питання для дискусії на практичному занятті

1. Міжнародні та українські документи про свободу слова і свободу діяльності засобів масової інформації.
2. Змістове наповнення гуманістичної парадигми свободи слова і відповідальності журналіста.
3. Поняття «Правда» в контексті психології свободи і відповідальності журналіста.
4. Національно-духовне покликання журналіста.
5. Кому служить «свобода слова» і «свобода діяльності засобів масової інформації» в Україні, коли журналісти нехтують українськими національними інтересами?

Список рекомендованої літератури

1. Грабовський С. Про інформацію у «правильних» пропорціях / С. Грабовський // День. – 2011. – 11–12 листоп.
2. Гривінський Р. «Виграти мир – означає виграти інформаційний простір» / Р. Гривінський // День. – 2014. – 4–5 квіт.
3. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості : підручник. – 2-ге вид., перероб. і допов. / В. Й. Здоровега. – Львів : ПАІС, 2004. – С. 50–63.
4. Карпенко В. О. Інформаційна політика та безпека : підручник / В. О. Карпенко. – К. : Нора-Друк, 2006. – С.190–208.
5. Лизанчук В. Журналістська майстерність : підручник / В. Лизанчук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – С.71–110.
6. Лизанчук В. Психологія мас-медіа : підручник / В. Лизанчук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – С. 99–127.
7. Лосєв І. Свобода преси: інший бік медалі / І. Лосєв // День. – 2008. – 21 черв.
8. Михайлин І. Л. Журналістика як всевіт: Вибрані медіадослідження / І. Л. Михайлин. – Х. : Прапор, 2008. – С. 23–25, 80–86.

9. Музичук А. Свобода лихослів'я, або Про культуру спілкування й творчості / А. Музичук // День. – 2009. – 2 жовт.
10. Ровенчак О. Слово має визволяти, а не поневолювати / О. Ровенчак // День. – 2008. – 3 жовт.
11. Свентах А. Загиблі – не статистика: «В Україні щодня з'являються нові герої – вони живуть серед нас. Коли ж їх помітить ТБ?» / А. Свентах, Р. Гривінський // День. – 2014. – 27–28 черв.
12. Ситнік В. Усі ми – мазепинці, петлюрівці, бандерівці... / В. Ситнік // День. – 2007. – 31 лип.
13. Шкляр В. Теорія і методика журналістської творчості: Конспект лекцій / В. Шкляр. – К. : Видання МІЛП, 1999. – 31 с.
14. Штромайер Герд. Політика і мас-медіа [пер. з нім. А. Орган] / Герд Штромайер. – К. : вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – С. 271–273.

Тема 9. Засоби масової інформації в системі формування індивідуальної і громадської думки

Питання для дискусії на практичному занятті

1. Дайте визначення і схарактеризуйте поняття «громадська думка».
2. Умови для формування індивідуальної і громадської думки.
3. Способи сприяння засобів масової інформації формуванню індивідуальної і громадської думки.
4. Схарактеризуйте етапи (рівні) формування індивідуальної і громадської думки.
5. Причини антиукраїнської громадської думки у Російській Федерації.
6. Окресліть можливості подолання «духовного канібалізму» (Ліна Костенко) в Україні.

Список рекомендованої літератури

1. Бочковський О. І., Сірополко С. Українська журналістика на тлі доби (історія, демократичний досвід, нові завдання) [за ред. К. Костева й Г. Комаринського] / О. І. Бочковський, С. Сірополко. – Мюнхен, 1993. – С. 131–137.
2. Лизанчук В. Журналістська майстерність: підручник / В.Лизанчук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – С. 201–232.
3. Лизанчук В. Психологія мас-медіа : підручник / В. Лизанчук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – С. 72–98.
4. Лизанчук В. Чому ЗМІ активно виробляють в українців особливу форму російської свідомості?! / В. Лизанчук // Журналіст України. – 2011. – №3. – С. 28–31.
5. Лизанчук В. Хто і коли покається перед Україною? / В. Лизанчук // Універсум. – 2011. – № 11–12. – С. 11–17.
6. Лизанчук В. Журналісти: зрячі очі суспільства чи полонені джинсою? / В.Лизанчук // Журналіст України. – 2012. – №11. – С. 42–44.
7. Михайлин І. Л. Журналістика як всесвіт: Вибрані медіадослідження / І. Л. Михайлин. – Х. : Прапор, 2008. – С. 24–26, 53–61.
8. Мотрич К. Ім'я їм – регіон, сила їхня в нашій слабкості / К. Мотрич // Слово Просвіти. – 2011. – 17–23 лют.
9. Мушкетик Ю. Звідки прийшла і куди пішла земля Руська? / Ю. Мушкетик // Слово Просвіти. – 2014. – 1–15 січ., 16–22 січ.
10. Наконечний Є. П. Украдене ім'я: Чому русини стали українцями / Передмова Я. Дашкевича. – 3-є, доп. і випр. вид. / Є. П. Наконечний. – Львів, 2001. – 400 с.
11. Штромайер Герд. Політика і мас-медіа [пер. з нім А. Орган] / Герд Штромайер. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – С.78–79, 82, 156–157.

Тема 10. Толерантність у професійній діяльності журналістів

Питання для дискусії на практичному занятті

1. Ваше розуміння понять «толерантність» і «медіатолерантність».

2. Особливості журналістської толерантності.
3. Змістове наповнення мовної толерантності журналіста і медіатолерантності ЗМІ.
4. Толерантні та інтолерантні елементи в журналістських матеріалах на рівні змісту і форми подання.
5. У контексті поняття «журналістська толерантність» схарактеризувати діяльність російських ЗМІ.
6. Шляхи утвердження в журналістських матеріалах української мовної культури.

Список рекомендованої літератури

1. Братченко Т. За брехню журналістам платять, а за правду вони розплачуються / Т. Братченко // Слово Просвіти. – 2014. – 14–20 серп.
2. Ворс С. Чорна скринька телебачення / С. Ворс // Український тиждень. – 2011. – №19. – 13–19 трав. – С. 18–21.
3. Лизанчук В. Основи радіожурналістики : підручник / Василь Лизанчук. – К. : Знання, 2006. – С. 12–218.
4. Лизанчук В. Творімо разом Україну! Монографія / Василь Лизанчук. – Львів : ПАІС, 2009. – 452 с.
5. Лизанчук В. Психологія мас-медіа : підручник / В. Лизанчук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – С. 128–171.
6. Мартинюк Д. Яничари / Д. Мартинюк // Зоря вечорова. – 2010. – №2. – С. 4–20.
7. Масенко Л. (У)мовна (У)країна: популярне видання / Л. Масенко. – К. : Темпора, 2007. – 88 с.
8. Михайлин І. Л. Журналістика як Всесвіт : Вибрані медіадослідження / І. Л. Михайлин. – Х. : Прапор, 2008. – С. 69–86.
9. Монастирський В. Націоналізм: чим він є, або Чому українцям конче потрібно бути націоналістами : короткий посібник з лікбезу для української еліти і не тільки / В. Монастирський. – Львів : Каменярь, 2012. – 123 с.

10. Погрібний А. Жива душа донбасівського краю / А. Погрібний. – К. : Дніпро, 2006. – 95 с.
11. Полякова Т.О. Телевізійна журналістика в умовах інформаційного суспільства (структурно-функціональні трансформації) [Текст] : навч. посіб. / Т. О. Полякова, В. Д. Демченко. – Дніпропетровськ : «Середняк Т. К.», 2013. – 170 с.
12. Свідзінський А. Самоорганізація і культура / А. Свідзінський. – К.: Вид-во ім. Олени Теліги, 1999. – С. 149–177.
13. Сербенська О. Основи телетворчості: практикум / О. Сербенська, В. Бабенко. – Львів : ПАІС, 2007. – 111 с.
14. Сухомлин О. Ю. Толерантність як орієнтир професійної діяльності журналіста в українській пресі мультикультурного суспільства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із соц. комунікацій: спец. 27.00.04 «Теорія та історія журналістики» / О. Ю. Сухомлин / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т журналістики. – К., 2009. – 17 с.
15. Українська мова у ХХ сторіччі: історія лінгвоциду. Документи і матеріали / Упоряд.: Л. Масенко та ін. – К. : Вид. дім «Киево-Могилянська академія», 2005. – С. 5–36.
16. Хоменко І. А. Соціальна функціональність художнього радіомовлення : монографія / І. А. Хоменко. – Чернігів : Видавець Лозовий В.М., 2012. – С. 115–133.

Тема 11. Принципові засади творення інтелектуально-духовного журналістського контенту

Питання для дискусії на практичному занятті

1. Сутність державотворчої конструктивної позиції журналіста.
2. Правдиве висвітлення історії російсько-українських відносин і сучасної агресії Росії проти України.
3. ЗМІ в контексті донесення до людей гуманістичного змісту Української Національної Ідеї державотворення.

4. Особливості просвітницького пропагування українських національно-духовних цінностей.
5. Схарактеризувати головні інтелектуально-психологічні складники журналістського професіоналізму, які органічно пов'язані з роботою в нинішніх суспільно-політичних умовах.

Список рекомендованої літератури

1. Бойко І. До питання про час заснування Української держави / І. Бойко // Вісник НТШ, 2017. – Число 58. – С. 37–40.
2. Журналістика: словник-довідник / авт.-уклад. І. Михайлин. – К. : Академвидав, 2013. – С. 132–134.
3. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості : підручник. – 2-ге вид., перероб. і допов. / В. Й. Здоровега. – Львів : ПАІС, 2004. – С. 50–63.
4. Лизанчук В. Антизросійщення, або Ще раз про мову / В. Лизанчук // Дзеркало тижня. – 2016. – 2–8 лип.
5. Лизанчук В. Якою має бути головна світоглядна платформа української журналістики?! / В. Лизанчук // Слово Просвіти. – 2017. – 18–24 трав.
6. Лизанчук В. Про громадянську позицію і професійні стандарти / В. Лизанчук // Слово Просвіти. – 2017. – 3–9 серп.
7. Лизанчук В. Чому телеканал «Прямий» часто дивиться косо й підтримує морально-психологічну хворобу – мовну шизофренію в Україні? / В. Лизанчук // Літературна Україна. – 2017. – 7 верес.
8. Лизанчук В. «Мистецтво брехні таке ж старе, як і сама Росія» / В. Лизанчук // Літературна Україна. – 2017. – 12 жовт.
9. Лизанчук В. Не творімо зловісну мару / В. Лизанчук // Слово Просвіти. – 2018. – 22–28 лют.
10. Лизанчук В. Не плутаймо терміни «націоналізм» і «шовінізм»! / В. Лизанчук // Вісник НТШ. – 2018. – Число 59. – С. 3–7.

11. Лизанчук В. Антиукраїнський рейвах промосковських блудників / В. Лизанчук // Слово Просвіти. – 2018. – 10–16 трав.
12. Щодра О. «Народ їхній називається рос і король їхній іменується хаканом...»: міжнародне визнання Київської Русі та початки формування української державності / О. Щодра // Голос України. – 2018. – 18 квіт.

Тема 12. Психологічні аспекти інформаційної безпеки України

Питання для дискусії на практичному занятті

1. Завдання інформаційної безпеки України.
2. Дефініція «національний інформаційний простір» в Україні.
3. Напрями вироблення морально-психологічного, духовно-національного потенціалу українськості.
4. Зовнішні й внутрішні форми російської інформаційно-психологічної агресії в Україні.
5. Схарактеризувати модель інформаційної політики, завдяки якій буде зміцнюватися національна безпека України.

Список рекомендованої літератури

1. Гривінський Р. «Інформаційною безпекою в Україні ніхто не займався» / Р. Гривінський // День. – 2014. – 14–15 берез.
2. Карпенко В.О. Інформаційна політика та безпека : підручник / В. О. Карпенко. – К. : Нора – Друк, 2006. – С. 123–309.
3. Крупський І. Безпекові імперативи інформаційного простору України / І. Крупський // Телевізійна й радіожурналістика. – 2007. – Вип. 7. – С. 189–198.

4. Лексіков Р. Російсько-українська інформаційна війна 2013 – 2014 років: уроки для журналістів / Р. Лексіков, Н. Вуйтік, Д. Пальчиков // День. – 2014. – 1–2 серп.
5. Лизанчук В. Кому належить інформаційний простір в Україні? / В. Лизанчук // Завжди пам'ятай: Ти – Українець! – 2-ге доповн. вид. – Львів : Мальва, 2001. – С. 283–292.
6. Лизанчук В. Не лукавити словом / В. Лизанчук. – Львів, 2003. – С. 233–380.
7. Лизанчук В. Психологія мас-медіа : підручник / В. Лизанчук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – С. 233–278.
8. Лизанчук В. Чи є національним інформаційний простір в Україні? / В. Лизанчук // Журналіст України. – 2008. – №6. – С. 28–32.
9. Лизанчук В. Посилюймо інформаційно-психологічну безпеку в умовах гібридної війни Росії проти України / В. Лизанчук // Слово Просвіти. – 2018. – С. 22. – 28 берез.
10. Лизанчук В. Російське дурисвітство в телерадіоєфірі України / В. Лизанчук // Слово Просвіти. – 2018. – 24–30 трав.
11. Лосєв І. Інформаційна війна: без перемир'я / І. Лосєв // День. – 2014. – 30–31 трав.
12. Лосєв І. Інформаційні спецоперації, або Чому сьогодні вкрай важливо від політики заспокоєння Росії переходити до політики її стримування / І. Лосєв // День. – 2014. – 8–9 серп.
13. Свентах А. Короткими перебіжками в російський телеєфір: Як українські політики стали частиною створення брехливої віртуальної реальності / А. Свентах // День. – 2014. – 1–2 серп.
14. Червак Б. Глухий кут інформаційної політики / Б. Червак, І. Радзієвський // Українське Слово. – 2009. – 8–14 квіт.

5.САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Творчий характер інтелектуальної праці журналіста	4
2	Психологічні засади особистісної та масової комунікації	4
3	Психологія медіавиробництва	4
4	Інтелектуально-психологічні складники особистості журналіста	4
5	Особливості психології створення журналістського матеріалу	5
6	Психологія медіасприймання журналістських творів	5
7	Методи переконування засобами масової інформації	5
8	Свобода слова і відповідальність журналіста	5
9	Засоби масової інформації в системі формування індивідуальної і громадської думки	5
10	Толерантність у професійній діяльності журналістів	5
11	Принципові засади творення інтелектуально-духовного журналістського контенту	5
12	Психологічні аспекти інформаційної безпеки України	5
Разом		56

Тема 1. Творчий характер інтелектуальної праці журналіста

Опрацювання рекомендованої літератури до теми, основні положення якої про творчий характер інтелектуальної праці законспектувати. На практичному занятті привернути увагу до новизни – головної ознаки журналістської творчості. Зіставити терміни «розумова праця», «духовна праця», «комп'ютерна праця», «всезагальна праця», «інформаційна праця», «інтелектуальна діяльність», спираючись на журналістські матеріали.

Тема 2. Психологічні засади особистісної та масової комунікації

Опрацювати рекомендовану літературу до теми лекції, основні положення якої законспектувати і обговорити на практичному занятті. Аналізувати журналістські матеріали в контексті головних завдань психології мас-медіа: вивчення переживань і поведінки як працівників засобів масової інформації, тобто «виробників», «творців журналістської продукції», так і її «споживачів» – реципієнтів, тобто читачів, слухачів, глядачів. На основі досвіду відомого журналіста описати змістове наповнення компонентів комунікативного процесу.

Тема 3. Психологія медіавиробництва

Ознайомитися з роботою редакційного колективу (на вибір – газети, теле- чи радіоорганізації), письмово схарактеризувати морально-психологічний клімат його діяльності, оглянути результати праці журналістів (газетні публікації, теле- чи радіопередачі) в контексті суспільно-політичних подій в Україні та світі.

Зіставити змістове наповнення матеріалів російських та українських газет або теле- чи радіоорганізації (на вибір) стосовно сучасних російсько-українських відносин.

Тема 4. Інтелектуально-психологічні складники особистості журналіста

Опрацювати рекомендовану літературу до теми, основні положення якої законспектувати. Ознайомитися з організацією роботи, творчим доробком двох журналістів, порівняти матеріали, написати на їхні праці рецензії, схарактеризувати інтелектуально-психологічні складники їхньої творчості. Підготовлені рецензії обговорити на практичному занятті.

Тема 5. Особливості психології створення журналістського матеріалу

Опрацювати рекомендовану літературу до теми лекції, основні положення якої законспектувати. Ознайомитися з інформаційними, аналітичними, художньо-публіцистичними матеріалами у газетах, теле- і радіопрограмах. Письмово

проаналізувати якість письма й усного мовлення: лексика, фонетика, стилістика, слова-паразити, провінціалізми, вульгаризми, варваризми, а також вокальні перешкоди. Взяти інтерв'ю в журналіста (на вибір) про його творчий досвід і проблеми функціонування української мови в засобах масової інформації.

Тема 6. Психологія медіасприймання журналістських творів

Опрацювати рекомендовану літературу до теми лекції, основні положення якої законспектувати. Підготувати запитання, провести опитування реципієнтів для з'ясування мотивів вибору ними читання газетних матеріалів, перегляду телевізійних передач, слухання радіо. Результати опитування обговорити на практичному занятті.

Тема 7. Методи переконування засобами масової інформації

Опрацювати рекомендовану літературу до теми лекції, основні положення якої законспектувати. Ознайомитися з газетними публікаціями, теле- і радіопередачами на предмет використання журналістами методів переконування. Письмово проаналізувати (на вибір) газетні публікації, телевізійні й радіопроекти стосовно поєднання в них регіональних, всеукраїнських і загальнолюдських цінностей – засад формування національно-громадянських переконань.

Тема 8. Свобода слова і відповідальність журналіста

Студент ознайомлюється (на вибір) з газетно-журнальними публікаціями, теле- або радіопередачами про сучасну суспільно-політичну ситуацію в Україні, аналізує і характеризує на предмет розуміння журналістами-авторами сутності «свободи слова», «свободи масової інформації» та морально-соціальної відповідальності за свою працю.

Кожен студент готує запитання і бере інтерв'ю у відомого журналіста про свободу слова, свободу масової інформації. На практичному занятті ці інтерв'ю обговорюють і викладач їх оцінює.

Тема 9. Засоби масової інформації в системі формування індивідуальної і громадської думки

Прочитати газетно-журнальні публікації, прослухати і подивитися радіо- і телепередачі на предмет функціонування української мови в Україні, схарактеризувати матеріали, визначивши позицію авторів. Підготувати матеріали, в яких розкрити етапи формування особистої думки про певних суспільно-політичних діячів, письменників, митців, журналістів тощо (на вибір) або про конкретний факт, подію, явище.

Проаналізувати студентські коментарі-роздуми про думу-казку «Ось та Ась» Степана Васильченка, які надруковані у «Додатках» підручника «Психологія мас-медіа» В. Лизанчука (Правда – головна морально-психологічна складова журналістського професіоналізму).

Тема 10. Толерантність у професійній діяльності журналістів

Опрацювати рекомендовану літературу до теми лекції, основні положення якої законспектувати. Обрати газету, телевізійну і радіопрограму і проаналізувати текст на предмет виявлення толерантних та інтолерантних елементів у журналістських матеріалах. Підготувати рецензії-огляди одного із засобів масової інформації (може бути і два для порівняння) про висвітлення війни Російської Федерації проти України.

Тема 11. Принципові засади творення інтелектуально-духовного журналістського контенту

Опрацювати рекомендовану літературу до теми лекції, основні положення якої законспектувати. Проаналізувати матеріали газет, теле- і радіопередач (на вибір) стосовно дотримання авторами особливостей стандартів журналістської професії в умовах російсько-української війни. Підготувати коментар про висвітлення у ЗМІ питань формування і утвердження української національної ідентичності та обговорити ці матеріали на практичному занятті.

Тема 12. Психологічні аспекти інформаційної безпеки України

Опрацювати рекомендовану літературу до теми лекції, основні положення якої законспектувати. Проаналізувати і осмислити сучасний стан інформаційної безпеки України та підготувати рекомендації щодо формування українського національного інформаційного простору.

За проаналізованими газетно-журнальними матеріалами, теле- і радіопередачами написати огляд про форми російської інформаційної агресії в Україні та висловити свої міркування стосовно подолання російської експансії.

6. ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Основною метою написання науково-журналістських матеріалів є опанування методикою аналізу, осмислення газетно-журнальних публікацій, теле- і радіопередач з питань психології творення журналістської продукції, психології її сприймання та формування переконань щодо утвердження соборної української України.

«Спілкування» з газетно-журнальними публікаціями, теле- і радіопередачами на предмет осмислення комунікативного процесу, його змістового наповнення і характеристики суті «Я – комунікація» журналістів.

Студенти характеризують чотири ступені (етапи) формування власної думки про певну подію, явище, особистість під впливом публікацій у газетах чи теле- і радіопередач, а також прогнозують можливе формування громадської думки.

Студент ґрунтовно описує (пояснює, мотивує), чому читає або не читає певну

газету, журнал, переглядає або не переглядає якусь телевізійну програму, слухає або не слухає певну радіопрограму.

Аналізує журналістський матеріал на предмет мовної толерантності та інтолерантності у висвітленні певної суспільно-політичної проблеми.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час вивчення дисципліни «Інтелектуально-психологічні засади функціонування ЗМК» студенти слухають лекції, опрацьовують рекомендовану літературу, виступають на практичних заняттях, аналізують газетні публікації, теле- і радіопередачі, готують рецензії на журналістські твори.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Навчальний модуль «Інтелектуально-психологічні засади функціонування ЗМК» оцінюємо за модульно-рейтинговою системою. Він складається з 3 змістових модулів. Перший змістовий модуль «Інтелектуально-психологічні засади функціонування засобів масової інформації» – 8 год. лекційних, 8 год. практичних і 16 год. самостійної роботи. Другий змістовий модуль «Інтелектуально-психологічні аспекти журналістської творчості» і третій змістовий модуль «Професійна діяльність журналістів у контексті інформаційно-психологічної безпеки України» по 12 год. лекційних, по 12 год. практичних і по 20 год. самостійної роботи.

Передбачено **поточний, модульний та підсумковий контроль (іспит).**

Підсумкові знання студента за семестр можуть бути оцінені **максимально 100 балами.**

Під час іспиту студент може набрати **максимально 50 балів.**

Впродовж семестру студент може набрати **максимально 50 балів.**

Поточний контроль та оцінювання

Під час поточного контролю студент може набрати **6 балів**:

Опрацювання рекомендованої літератури – **3 бали**.

Відповіді на практичному занятті – **3 бали**.

Перший модульний контроль та оцінювання

Під час першого модульного контролю студент може набрати **максимально – 10 балів**.

Студент виконує письмове завдання, в якому розглядає проблеми, що під рубрикою «Студент повинен вміти».

Письмова робота може бути оцінена 10 балами, якщо у ній:

- логічний, обґрунтований виклад матеріалу;
- добра композиція тексту;
- відсутні орфографічні, пунктуаційні та стилістичні помилки;
- належно використано емпіричний матеріал засобів масової інформації;
- добре володіння термінами (визначеннями).

Поточний контроль та оцінювання

Під час поточного контролю студент може набрати **7 балів**.

Опрацювання рекомендованої літератури – **3 бали**.

Відповіді на практичному занятті – **4 бали**.

Другий модульний контроль та оцінювання

Під час другого модульного контролю студент може набрати **максимально 10 балів**.

Студент виконує письмове завдання, в якому розглядає проблеми, що під рубрикою «Студент повинен вміти».

Письмова робота може бути оцінена 10 балами, якщо у ній:

- логічний, обґрунтований виклад матеріалу;
- добра композиція тексту;
- відсутні орфографічні, пунктуаційні та стилістичні помилки;

- належно використано емпіричний матеріал засобів масової інформації;
- добре володіння термінами (визначеннями).

Поточний контроль та оцінювання

Під час поточного контролю студент може набрати **7 балів**.

Опрацювання рекомендованої літератури – **3 бали**.

Відповіді на практичному занятті – **4 бали**.

Третій модульний контроль та оцінювання

Під час третього модульного контролю студент може набрати **максимально 10 балів**.

Студент виконує письмове завдання, в якому розглядає проблеми, що під рубрикою «Студент повинен вміти».

Письмова робота може бути оцінена 10 балами, якщо у ній:

- логічний, обґрунтований виклад матеріалу;
- добра композиція тексту;
- відсутні орфографічні, пунктуаційні та стилістичні помилки;
- належно використано емпіричний матеріал засобів масової інформації;
- добре володіння термінами (визначеннями).

Отже, разом за семестр (поточний, модульний контроль) студент може набрати **максимально 50 балів**.

Під час іспиту студент може набрати **максимально 50 балів**.

Підсумковий результат знань студента може бути оцінений **максимально 100 балами**.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
	Іспит
90 – 100	відмінно
81-89	добре

71-80	
61-70	задовільно
51-60	
*	незадовільно з можливістю повторного складання
*	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

* кількість балів для оцінок «незадовільно» визначають Вчені ради факультетів або кафедри, які забезпечують викладання відповідних дисциплін.

Оцінку **“відмінно”** (90 – 100 балів) виставляємо студентів за такі теоретичні знання та практичні навички:

– ґрунтовне пояснення будь-якої теми з дисципліни «Інтелектуально-психологічні засади функціонування ЗМК»

– повне виконання індивідуального завдання:

а) підготувати матеріал про ступені (етапи) формування власної думки про факт, подію, явище, особистість;

б) письмове обґрунтування мотивів читання (не читання) певної газети, журналу; перегляд (не перегляд) телевізійних програм; слухання (не прослухання) радіопрограм;

в) аналіз журналістського тексту на предмет виявлення елементів толерантності та інтолерантності;

г) високий рівень грамотності написаних матеріалів.

Допускаємо деякі неточності, які не впливають на загалом досить високий рівень виконаних завдань.

Оцінку **“дуже добре”, “добре”** (71 – 89 балів) виставляємо студентів за такі теоретичні знання і практичні вміння:

– добре пояснення будь-якої теми з дисципліни «Інтелектуально-психологічні засади функціонування ЗМК»;

– добре виконання індивідуального завдання:

а) належно підготовлено матеріал про ступені (етапи) формування власної думки про якийсь факт, подію, явище, особистість;

б) описано мотиви читання (не читання) певної газети, журналу, перегляд (не перегляд) телевізійних програм, слухання (не прослуховування) радіопрограм;

- в) проаналізовано журналістський текст на предмет виявлення елементів толерантності та інтолерантності;
- г) добрий рівень грамотності написаних матеріалів.

Допускаємо деякі неточності, які суттєво не впливають на загалом дуже добрий та добрий рівень знань.

Оцінку “**задовільно**” (51 – 69 балів) виставляємо студентові за таких умов:

- посереднє розуміння будь-якої теми з дисципліни «Інтелектуально-психологічні засади функціонування ЗМК»;
- поверхове виконання трьох навчально-дослідних робіт, тобто бракує належного аналітичного осмислення проблеми;
- низький рівень грамотності.

Оцінку “**незадовільно**” (до 50 балів) виставляємо, якщо:

- жодна тема з дисципліни «Інтелектуально-психологічні засади функціонування ЗМК» не розкрита;
- не виконані навчально-дослідні завдання;
- не опрацьована рекомендована література.

9. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточне оцінювання знань студента												Екзамен	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3				50	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12		
16				17				17					

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що таке інтелект?
2. Творчий характер інтелектуальної праці.

3. Чому новизна – головна ознака творчості?
4. Що вивчає психологія мас-медіа?
5. Дайте визначення поняттю «комунікація».
6. Схарактеризуйте модель комунікації Шеннона і Вівера.
7. Назвіть змістову наповненість аспектів психології мас-медіа?
8. Окресліть психологічні особливості індивідуальної та масової комунікації.
9. На прикладі матеріалів сучасних українських засобів масової інформації розкрийте ступені (етапи) формування власної та громадської думки.
- 10.Що є головною морально-психологічною передумовою повернення українцям національної історичної пам'яті?
- 11.Висловіть своє розуміння інформації як духовно-інтелектуальної вартості.
- 12.Схарактеризуйте морально-професійні якості лідера (керівника) редакційного колективу.
- 13.Чому журналістський продукт вважають результатом індивідуальної і колективної праці?
- 14.Назвіть головні особливості українського медіавиробництва в сучасних умовах.
- 15.Особливі прикмети російського імперіалізму і його відбілювання засобами масової інформації.
- 16.Найважливіші компоненти журналістського професіоналізму.
- 17.Думки Тараса Шевченка про літературну творчість, які безпосередньо стосуються журналістської праці.
- 18.Журналіст у концепції Івана Франка.
- 19.Степан Сірополко, Костянтин Костів та Іван Огієнко про інтелектуально-психологічні вимоги до праці журналіста.
- 20.Схарактеризуйте етапи створення журналістського матеріалу.
- 21.Складники творчого потенціалу журналіста.
- 22.Змістове наповнення гуманістичної парадигми свободи слова і відповідальності журналіста.
- 23.Кому служить «свобода слова» і «свобода діяльності ЗМІ» в Україні, коли журналісти нехтують українськими національними інтересами?

24. Способи сприяння засобів масової інформації формуванню індивідуальної і громадської думки.
25. Особливості дотримання стандартів журналістської професії в умовах інформаційно-психологічної і військової агресії Російської Федерації проти України.
26. Завдання інформаційної безпеки України.
27. Схарактеризуйте соборну особистість професійного журналіста в Україні.
28. Рівні розвитку психіки людини.
29. Діалогічні універсалиї формування сучасного демократичного суспільства й соборної особистості журналіста.
30. Універсальна модель “АГА-переживання” в масовій комунікації як психологічний механізм журналістської творчості.
31. Соціально-політична антиномія – психологічний імпульс журналістської творчості.
32. Незалежність мислення як найважливіша умова психологічної безпеки в масовій комунікації.
33. Амбівалентність у засобах масової комунікації.
34. Що таке толерантність?
35. Схарактеризуйте журналістську толерантність і медіатолерантність.
36. Поясніть, чому толерантність може бути недоречною?
37. Імперативи утвердження міжетнічної толерантності.
38. Основні аспекти інформаційної безпеки України в контексті журналістської толерантності.
39. Зіставте терміни „толерантність”, „терпимість”, „коректність”, „політкоректність”.
40. Суть мовної толерантності журналіста.
41. Види і засоби мовленнєвої агресії.
42. Виявіть толерантні та інтолерантні елементи в журналістському тексті.
43. Критерії визначення толерантних та інтолерантних елементів журналістських матеріалів у площині форми їх подання.

- 44.Критерії визначення толерантних елементів журналістських матеріалів у площині їх змісту.
- 45.Критерії визначення інтолерантних елементів журналістських матеріалів у площині їх змісту.
- 46.„Мова ворожості” в журналістських текстах.
- 47.Шляхи фіксування „мови ворожості” в журналістському матеріалі.
- 48.Аспекти реалізації мовної толерантності журналіста.
- 49.Назвіть основні правила реалізації медіатолерантності в журналістському матеріалі.
- 50.Як ви трактуєте вислів „комунікативна компетентність”?
- 51.Схарактеризуйте комунікативну, перцептивну, інтерактивну та емоційну сторони спілкування.
- 52.Назвіть компоненти комунікативного процесу.
- 53.Функції спілкування (комунікації).
- 54.Інформаційна форма комунікативної функції мови.
- 55.Виразальна (емоційна) форма комунікативної функції мови.
- 56.Форма волевиявлення (дієвості) комунікативної функції мови.
- 57.Аспекти психології впливу на реципієнта.
- 58.Стили спілкування.
- 59.Методи переконування.
60. Психологічні моделі вибору газетного матеріалу, телевізійної програми, радіопередачі.
- 61.Схарактеризуйте суть україноцентризму.

10. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Студенти користуються матеріалами до циклу лекцій з курсу «Інтелектуально-психологічні засади функціонування ЗМК», підручником «Психологія мас-медіа» В. Лизанчука, методичними вказівками щодо самостійної роботи студентів під час вивчення дисципліни «Інтелектуально-психологічні засади функціонування ЗМК».

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Бочковський О. І., Сірополко С. Українська журналістика на тлі доби / І. О. Бочковський, С. Сірополко. – Мюнхен, 1993.
2. Винтерхофф-Шпурк Петер. Медиапсихологія. Основні принципи / Петер Винтерхофф-Шпурк [пер. с нем]. – Х.: Изд-во Гуманитарний центр, 2007. – 288 с.
3. Волковський Н. Л. Психологія журналістики : учеб. посібник / Н. Л. Волковський, А. Н. Гришанина. – СПб., 2010. – 190 с.
4. Горохов В. М. Слагальні майстерства (особенності журналістського творчості) / В. М. Горохов. – М. : Мысль. – 1982. – С.123–148.
5. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості : підручник. – 3-тє вид. / В. Й. Здоровега. – Львів : ПАІС, 2008. – 276 с.
6. Зливков В. Українські ЗМІ : проблема маніпулювання свідомістю / В. Зливков // Соціальна психологія. – 2007. – Спец. випуск. – С. 84–90.
7. Кара-Мурза С. Власть маніпуляції / С. Кара-Мурза. – М. : Академ-проект, 2009. – 380 с.
8. Квіт С. Масові комунікації: підручник / С. Квіт. – К. : Вид. дім., „Києво-Могилянська академія”, 2008. – 206 с.
9. Кузнєцова Т. В. Аксіологічні моделі мас-медійної інформації : монографія / Т. В. Кузнєцова. – Суми : Університетська книга, 2010. – 304 с.
10. Лизанчук В. Журналістська майстерність : підручник / В. Лизанчук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 376 с.
11. Лизанчук В. Психологія мас-медіа : підручник / В. Лизанчук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – 420 с.
12. Лизанчук В. Інформаційна безпека України: теорія і практика : підручник / В. Лизанчук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. – 728 с.

13. Пронина Е. Е. Психология журналистского творчества : учебное пособие / Е. Е. Пронина. – М. : КДУ, 2006. – 368 с.
14. Чічановський А. Толерантність культур як умова функціонування глобального інформаційного простору / А. Чічановський // Українська журналістика в контексті світової [зб. наук. пр.] / Київ. нац. ун-т ім.Тараса Шевченка, Ін-т журналістики. – К.: [б.в.], 2001. – Вип. 5. – С.88–94.

Допоміжна

1. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити / за заг. ред. Олександри Сербенської : навч. посібн. – 3-тє вид., доп. і переробл. – Львів : Априорі, 2017. – 304 с.
2. Аронсон Э. Социальная психология. Психологические законы поведения человека в социуме / Э. Аронсон, Т. Уилсон, Р. Эйкерт. – СПб. : Пройм-Евроснак, 2004. – 560 с.
3. Бацевич Ф. Духовна синергетика рідної мови. Лінгвофілософські нариси : монографія / Ф. Бацевич. – К.: Видавничий центр «Академія», 2009. – 192 с.
4. Баронин А.С. Этнопсихология / А. С. Баронин. – К.: МАУП, 2000. – 116 с.
5. Буджурова Л. Про етичну журналістику і етнічні аспекти / Л. Буджурова // Сприяння поширенню толерантності у політичному суспільстві. – К. : Фонд «Європа ХХІ», 2002. – С. 224–251.
6. Здоровега В. Й. Питання психології публіцистичної творчості: навч. посібник / В. Й. Здоровега. – Львів : Ред.-вид. група Львів. ун-ту. – 1982. – 63 с.
7. Калакура Я. С. Ментальний вимір української цивілізації / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. – Київ : Генеза, 2017. – 560 с.
8. Кузнецова Т. В. «Мова ворожнечі» в друкованих ЗМІ (на матеріалах Сумщини) / Т. В. Кузнецова // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2008. – № 3 (142). – С. 79–85.
9. Кулик В. Дискурс українських медій: ідентичності, ідеології, владні стосунки / В. Кулик. – К. : Критика, 2010. – 655 с.

10. Лизанчук В. Не плутаймо терміни «націоналізм» і «шовінізм» / В. Лизанчук // Вісник НТШ. – 2018. – Число 59. – С. 3–7 .
11. Лизанчук В. Про громадянську позицію і професійні стандарти / В. Лизанчук // Слово Просвіти. – 2017. – 3–9 серп.
12. Лизанчук В. Посиліймо інформаційно-психологічну безпеку в умовах гібридної війни Росії проти України / В. Лизанчук // Слово Просвіти. – 2018. – С. 22. – 28 берез.
13. Лизанчук В. Антиукраїнський рейвах промосковських блудників / В. Лизанчук // Слово Просвіти. – 2018. – 10–16 трав.
14. Лизанчук В. Російське дурисвітство в телерадіоефірі України / В. Лизанчук // Слово Просвіти. – 2018. – 24–30 трав.

12.ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. День: <http://www.day.kiev.ua/>
2. Дзеркало тижня: <https://dt.ua/>
3. Літературна Україна: <http://litukraina.kiev.ua/>
4. Українське Слово: <http://ukrslovo.org.ua/>
5. Слово Просвіти: <http://slovoprosvity.org/>
6. За вільну Україну плюс: <http://dedugan.livejournal.com/524195.html>
7. Високий Замок: <http://www.wz.lviv.ua/>
8. Львівська газета: <http://www.gazeta.lviv.ua/>
9. UA:Перший: <http://1tv.com.ua/>
- 10.Інтер: <http://inter.ua/ru/>
- 11.1+1: <http://www.1plus1.ua/>
- 12.ТРК Україна: <http://kanalukraina.tv/>
- 13.НТА: <http://nta.ua/>
- 14.12 канал: <http://www.12-ua.tv/site/main.php>
- 15.ZIK: <http://zik.ua/>

Для нотаток